

ÍNDEX

PÀG.

<u>3</u>	1. CICLE DE CINEMA I DRETS DELS INFANTS
<u>3</u>	1.1. Propòsit i enfocament
<u>4</u>	1.2. Competències bàsiques i relacions curriculars
<u>6</u>	1.3. Drets a treballar
<u>6</u>	1.4. Marc legal relacionat
<u>9</u>	2. LA PEL·LÍCULA
<u>9</u>	2.1. Fitxa tècnica breu
<u>9</u>	2.2. Sinopsi de l'argument
<u>10</u>	2.3. Conflictes i personatges en relació als valors a treballar
<u>12</u>	2.4. Qüestions a observar per a una millor comprensió
<u>14</u>	2.5. Informacions d'interès sobre la pel·lícula
<u>16</u>	3. PROPOSTA PEDAGÒGICA
<u>16</u>	3.1. Plantejament general
<u>16</u>	3.2. Per anar al cinema
<u>16</u>	3.3. Del cinema a l'aula
<u>19</u>	3.4. De l'aula al món
<u>19</u>	3.5. Recull de creacions escolars
<u>19</u>	3.6. Qüestionari d'avaluació per al professorat
<u>22</u>	4. MATERIAL COMPLEMENTARI
<u>22</u>	4.1. Enllaços d'interès
<u>22</u>	4.2. Bibliografia i filmografia

1. CICLE DE CINEMA DELS DRETS DELS INFANTS

1.1. Propòsit i enfocament

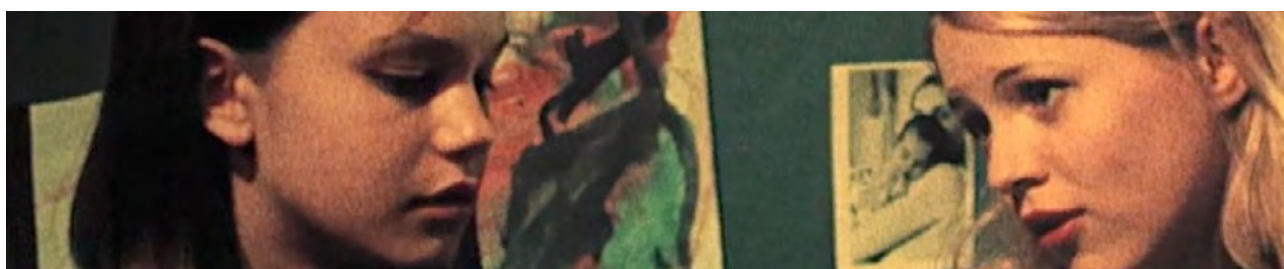
Els drets dels infants apel·len a respectar els trets diferencials dels nens i les nenes en totes i cada una de les diversitats. Posen en valor la cerca constant d'una coexistència harmònica entre totes les persones i comunitats, fent èmfasi en els infants. Aquest curs el Cicle de Cinema dels Drets dels Infants (CCDI) porta per lema **A Barcelona convivim en la diversitat**, amb la idea d'abordar com la cura i el respecte fan possible una ciutat més rica, plural i humana. Volem motivar el debat i la reflexió sobre la diversitat i el dret a la diferència, per evitar tot tipus d'actituds i de comportaments basats en el rebuig i la discriminació.

En l'edició 2018-19 del CCDI oferim recursos per treballar a l'aula els drets dels infants relacionats amb la convivència en la diversitat. Ho fem partint de la legislació actual: Declaració Universal dels Drets Humans, Convenció sobre els Drets de l'Infant i Carta de Ciutadania. Carta de drets i deures de Barcelona. Apuntarem quins elements ens ajuden a fer de Barcelona una ciutat oberta a la convivència i al respecte de les diversitats.

Fucking Åmål, la pel·lícula per a 3r i 4t d'ESO, planteja la situació de *bullying* que pateix l'Agnes, una alumna de l'institut amb la qual ningú es relaciona si no és per menysprear-la. Ella se sent secretament atreta per l'Elin, una de les noies més populars, i això li accentua la sensació d'aïllament i de solitud. Quan és corresposta per l'Elin, s'enfronten amb orgull a les crítiques del grup. Juntes posen en evidència la mediocritat de les relacions dominants i la injustícia dels prejudicis respecte a les opcions afectives.

De nou, el recorregut pedagògic que us proposem va de l'aula al cinema, del cinema a l'aula i de l'aula a la vida quotidiana i a l'entorn dels nois i les noies. Per facilitar-lo i enriquir-lo, comptem amb el [Blog](#), on hi ha disponibles els materials didàctics, les creacions de l'alumnat, la informació de les sessions familiars i de lleure educatiu, i eines d'interacció entre tots i totes.

Oferim recursos per treballar a l'aula els drets dels infants relacionats amb la convivència en la diversitat. Volem motivar el debat i la reflexió sobre el dret a la diferència, per evitar les actituds de rebuig i de discriminació.

1.2. Competències bàsiques i relacions curriculars

1. Competència social i ciutadana

- Reconeixement dels drets individuals i col·lectius. Identificació i rebuig de les situacions de desigualtat, injustícia i discriminació que afecten persones i col·lectius en el món actual.
- Coneixement de la Declaració Universal dels Drets Humans i d'altres documents de caràcter fonamental i universal i presa de consciència de la seva necessitat i vigència.
- Conceptualització i anàlisi dels principis ètics que estan a la base dels drets, deures i llibertats de les persones i dels col·lectius.
- Identificació, anàlisi i rebuig de situacions d'incompliment dels drets humans a nivell local i global. Coneixement de mecanismes per combatre l'incompliment i la violació dels drets humans. Reflexió crítica sobre les garanties i límits dels drets i les llibertats.
- Reconeixement de les diferències de gènere com un element enriquidor de les relacions interpersonals. Anàlisi dels estereotips i prejudicis a l'entorn de la identitat de gènere. Identificació i rebuig de la violència de gènere, tot coneixent els mitjans de prevenció i protecció.
- Valoració crítica dels prejudicis sexistes i discriminacions de gènere, en la nostra societat i en d'altres.
- Valoració de la igualtat de drets d'homes i dones en la família i en qualsevol altre àmbit de relació.

2. Competència d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria

- Identificació de l'existència d'una consciència ètica, capaç d'orientar l'acció de manera lliure i racional i en el context de les llibertats i drets humans. Aplicació d'aquests principis amb una actitud responsable, solidària i cooperativa.
- Valoració dels canvis físics i psíquics a l'adolescència. Reconeixement de la diversitat de gènere. Identificació de malalties de transmissió sexual i valoració de mesures preventives. Caracterització de la resposta sexual humana: Sexe i sexualitat. Salut i higiene sexual.
- Coneixement i cura del propi cos, desenvolupant hàbits de salut i mobilitat segura i identificant conductes de risc.
- Identificació i rebuig de comportaments i actituds discriminatòries (sexistes, misògines, homofòbiques, xenòfobes, de preponderància de la força física) en els diferents àmbits relacionals escolars i en les relacions personals i socials d'àmbit extraescolar.
- Acceptació crítica de la identitat i els interessos personals, mostrant una actitud oberta a la transformació positiva.

1. Competència social i ciutadana.
2. Competència d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria.
3. Competència d'aprendre a aprendre.
4. Competència digital.
5. Competència comunicativa lingüística i audiovisual.
6. Competència artística i cultural.

- Identificació dels trets constitutius de la pròpia identitat, inclosa la identitat de gènere. Valoració dels interessos personals, del benestar propi i dels altres. Expressió i gestió de les pròpies emocions i autogestió de les pròpies conductes.
- Valoració de la dignitat, la llibertat i la responsabilitat en la presa de decisions, desenvolupant l'autonomia personal i l'autoestima.
- Valoració de la diversitat de les relacions afectives i sexuals des del respecte, la confiança, la igualtat i la capacitat de decisió, rebutjant els prejudicis i estereotips i les relacions basades en el domini de l'altre.

3. Competència d'aprendre a aprendre

- Desplegament d'una capacitat d'anàlisi i raonament que contribueixi a aprendre a buscar, seleccionar i utilitzar la informació de manera sistemàtica i crítica; i, alhora, a desenvolupar la capacitat d'empatia per comprendre la diversitat existent en el món.
- Participació activa en el disseny d'alternatives a problemes quotidians, socials i polítics, a través del treball cooperatiu i amb una actitud dialogant.
- Identificació i rebuig de situacions d'incompliment dels drets humans i de la infància a nivell global, i anàlisi de la situació a l'entorn proper, per mitjà de l'observació i la interpretació crítica de la realitat.

4. Competència digital

- Desenvolupament de diverses habilitats tot usant distints suports, incloent-hi la utilització de les TIC com a element essencial.
- Obtenció d'un bon domini de tots els llenguatges bàsics i de les seves pautes de descodificació, transferència i aplicació escaient.

5. Competència comunicativa lingüística i audiovisual

- Qüestionament i l'anàlisi crítica dels missatges audiovisuals de diferents mitjans de comunicació, per superar prejudicis i consolidar el pensament propi.
- Adquisició de coneixements i habilitats per saber comunicar oralment, per escrit i amb els llenguatges audiovisuals.

6. Competència artística i cultural

- Anàlisi de films documentals o de ficció com a fonts històriques i llenguatges expressius que proporcionen diferents referents estètics i interpretacions de la realitat.
- Impuls de projectes artístics i creació col·lectiva de produccions visuals i audiovisuals de forma cooperativa i/o col·laborativa.

1. Aprendre a ser i actuar d'una manera cada vegada més autònoma.
2. Aprendre a pensar i a comunicar.
3. Aprendre a descobrir i tenir iniciativa.
4. Aprendre a conviure i habitar el món.

1.3. Drets a treballar

1. Dret dels infants a no sentir-se menystinguts, que no els siguin manllevats ni l'honor ni la dignitat ni la llibertat a una vida pròpia.
2. Dret dels infants que els sigui respectada la seva orientació sexual.
3. Dret dels infants a relacionar-se lliurement, sense ser prejudjats per les seves condicions particulars.

1.4. Marc legal relacionat

Declaració dels Drets de l'Infant

Principi 1. L'infant gaudirà de tots els drets enunciats en aquesta Declaració. Aquests drets seran reconeguts a tots els infants sense excepció de cap mena o discriminació per motius d'ètnia, de sexe, de llengua, de religió, d'opinió política o altres opinions, d'origen nacional o social, de naixença o de qualsevol altra situació, ja sigui del mateix infant o de la seva família.

Principi 10. L'infant ha de ser protegit contra les pràctiques que puguin fomentar la discriminació ètnica, religiosa o de qualsevol altra mena. Ha de ser educat en un esperit de comprensió, tolerància, amistat entre els pobles, pau i fraternitat universal (...).

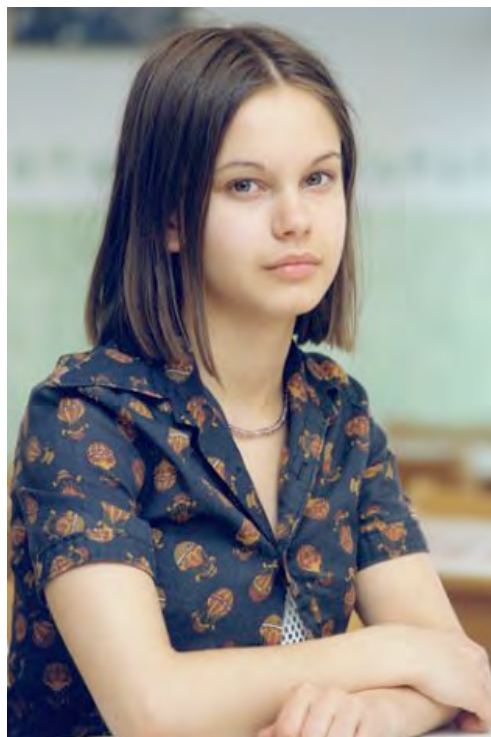
Convenció sobre els Drets de l'Infant

Article 2. 1. Els estats membres han de respectar els drets enunciats en aquesta Convenció i assegurar-los a tots els infants sota la seva jurisdicció sense cap mena de discriminació per motius d'ètnia, de sexe, de llengua, de religió, d'opinió política o altres opinions, d'origen nacional o social, de naixença o de qualsevol altra situació, ja sigui del mateix infant o de la seva família.

Article 2. 2. Els estats membres prendran totes les mesures adequades per assegurar que l'infant estigui protegit contra tota classe de discriminació o càstig per mor de la condició, les activitats, les opinions expressades o les creences d'ell o de la seva família.

Article 16. 1. Cap infant no pot ser subjecte d'interferències arbitràries o il·legals en la seva vida privada, la seva família, domicili o correspondència, ni d'atacs il·legals al seu honor i reputació.

Article 16. 2. L'infant té dret a la protecció de la llei contra aquestes interferències o atacs.

1. Dret dels infants a no sentir-se menystinguts, que no els siguin manllevats ni l'honor ni la dignitat ni la llibertat a una vida pròpia.

2. Dret dels infants que els sigui respectada la seva orientació sexual.

3. Dret dels infants a relacionar-se lliurement, sense ser prejudjats per les seves condicions particulars.

Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència

Article 8. Protecció contra els maltractaments

1. Qualsevol infant o adolescent ha d'ésser protegit de qualsevol forma de maltractament, que inclou el maltractament físic, el psicològic, la negligència, el tracte indigne, l'explotació laboral, l'explotació i l'abús sexuals, la corrupció, la manipulació, el mal ús de la seva imatge i qualsevol altra forma d'abús.

Article 9. No-discriminació

1. Els poders públics han de garantir el principi d'igualtat i eliminar qualsevol discriminació a infants o adolescents per raó d'ètnia, sexe, idioma, religió, opinió política o d'una altra índole, origen nacional, ètnic o social, posició econòmica, condicions físiques, psíquiques o sensorials, estat de salut, naixement, orientació sexual o qualsevol altra condició personal o de llurs progenitors o representants legals.

Article 10. Perspectiva de gènere i de diversitat funcional

1. Els poders públics han d'introduir la perspectiva de gènere en el desenvolupament i l'avaluació de les mesures que adopten amb relació als infants i els adolescents, de manera que en totes les actuacions i tots els programes que els adrecen es tingui en compte que són nois i noies i que poden tenir necessitats iguals o específiques.

Article 36. Dret a la protecció de l'honor, la dignitat, la intimitat i la pròpia imatge

1. L'infant o l'adolescent té dret a la protecció de l'honor, la dignitat, la intimitat i la pròpia imatge

Carta de Ciutadania. Carta de drets i deures de Barcelona

CAPÍTOL 3. Equitat i accions positives

Article 21. No-discriminació per raó d'orientació sexual i identitat de gènere

1. Totes les persones tenen dret a no ser discriminades per raó de la seva orientació sexual i identitat de gènere.
2. L'Ajuntament adoptarà les mesures necessàries, incloent-hi programes d'educació i sensibilització, per tal d'eliminar les pràctiques i actituds discriminatòries per raó d'orientació sexual i identitat de gènere.

Article 22. Infants i adolescents

Totes les persones menors d'edat tenen dret a tenir condicions d'existència que els permetin desplegar el seu desenvolupament integral.

- [Declaració Universal dels Drets Humans](#) (lectura fàcil).

- [Declaració dels Drets de l'Infant](#) (abreujada).

- [Convenció sobre els Drets de l'Infant](#) (resumida).

- [Carta de Ciutadania. Carta de drets i deures de Barcelona](#) (lectura fàcil).

Guia didàctica

3r i 4t d'educació secundària

FUCKING ÅMÅL
Lukas Moodysson

1. CICLE DE CINEMA DELS DRETS DELS INFANTS

En particular:

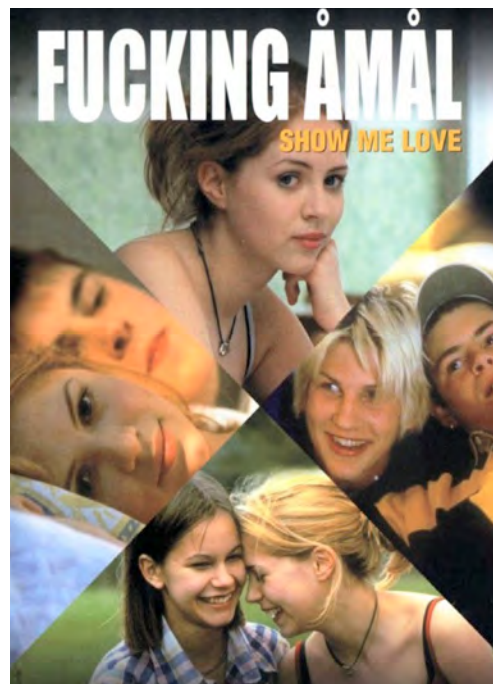
- Tenen dret a gaudir de la seva família en un marc de responsabilitat i protecció.
- Han de tenir garantits els recursos socials per al ple desenvolupament físic, mental, intel·lectual i ètic.
- Tenen dret l'honor, a la intimitat, a la privacitat, inclosa la protecció de les dades que fan referència a la seva salut, física i mental (...).
- Tenen dret a la prevenció i l'atenció davant de situacions de discriminació, risc o desemparament.

DEURES. CAPÍTOL 2. Convivència

Article 36. Llibertat i dignitat

- Totes les persones tenen el deure de no menyscar amb el seu comportament els drets de les altres persones, ni atemptar contra la seva dignitat o la seva llibertat d'acció.
- Totes les persones tenen el deure de tractar amb respecte, consideració i solidaritat aquelles persones que (...) es trobin en una situació de més vulnerabilitat.

Article 37. Conductes molestes. [Totes les persones] ocupants de (...) béns de titularitat privada, siguin o no de concurrència pública, estan obligades a evitar que esdevinguin espais des dels quals es puguin produir conductes o activitats que causin molèsties innecessàries a les altres persones.

Legislació autonòmica i local que regula els drets dels infants:

1. Catalunya

[Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència](#) (íntegra).

2. Barcelona

[Carta de Ciutadania. Carta de drets i deures de Barcelona](#) (íntegra).

2. LA PEL·LÍCULA

2.1. Fitxa tècnica breu

Títol original: *Fucking Åmål*

Direcció: Lukas Moodysson

Guió: Lukas Moodysson

Intèrprets: Alexandra Dahlström, Rebecka Liljeberg, Erica Carlson, Mathias Rust, Stefan Hörberg, Josefin Nyberg, Ralph Carlsson, Maria Hedborg

País de producció: Suècia

Any d'estrena: 1998

Durada: 89 minuts

Llargmetratge. Versió en castellà

2.2. Sinopsi de l'argument

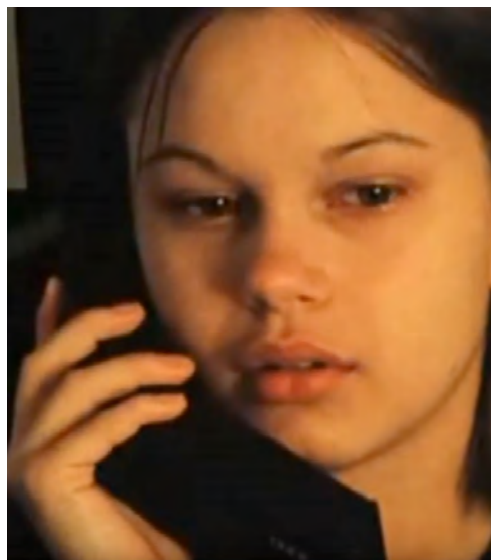
La família de l'Agnes es va traslladar a viure a la petita ciutat sueca d'Åmål ara fa un any i mig. Ella sent que no acaba d'encaixar enlloc, ni a l'institut ni a les festes, i veu que ni tan sols ha aconseguit fer-hi amistats. Pare i mare intenten que la seva filla es relacioni i pugui estar-s'hi a gust, però no se'n surten.

A l'institut, l'Agnes pateix *bullying* a tota hora, i aguanta estoi-cament com li fan el buit i la tenen marginada. Els companys i les companyes la veuen com a forastera i una noia molt *rara*, no hi compten per a res. El dia que fa 16 anys, el pare i la mare l'empenyen a organitzar una festa i a repartir invitacions. Al final, com ella ja s'esperava, no s'hi presenta gairebé ningú i la vetllada és un desastre, la qual cosa l'ensorra absolutament.

A partir d'aleshores, l'Agnes se sent cada cop més aïllada i veu com la deixen completament de costat. Ho porta amb un dolor profund i es tanca del tot en si mateixa. Quan comença a córrer per l'institut que és lesbiana, li fan *bullying* d'una forma molt més evident, se'n mofen a diari i amb menyspreu.

A sobre, l'Agnes pateix molt perquè està enamorada de la noia més maca i esbojarrada de l'institut, l'Elin, de 14 anys. Aquesta és l'atracció de tots els nois i actua de trenca cors, també exerceix de líder en el seu grup d'amigues. Després de burlar-se de l'homosexualitat de l'Agnes, l'Elin la va a buscar a casa per disculpar-se. Inicien una relació d'amistat gairebé d'amagat que de seguida es tradueix en una atracció mútua, tot i que a l'Elin no li és fàcil assumir la seva inclinació cap a una altra noia.

[Tràiler](#) (subtítols en castellà)

2. LA PEL·LÍCULA

2.3. Conflictes i personatges en relació als valors a treballar

La pel·lícula **Fucking Åmål** proposa una reflexió sobre les actituds i els prejudicis que dificulten l'acceptació de les persones homosexuals a la societat. Planteja el tema en l'etapa de l'adolescència, l'edat en la qual els nois i les noies comencen a definir la seva orientació sexual i a manifestar-la. És una època que viuen amb més o menys dificultats en funció del caràcter de cadascú i de l'ambient on es moguin, però sobretot de quina sigui la seva opció.

El desig sexual i la inclinació sentimental se situen en el pla íntim de les persones, però estan fortament condicionats per l'entorn social i l'espai de convivència on cadascú desplega la seva vida quotidiana. La tradició cultural ha imposat al llarg de la història la relació heterosexual com a normativa i ha situat al marge a milions de persones amb altres orientacions afectives. Això ha donat com a resultat una llarga història de sofriment, discriminació i injustícia que està institucionalitzada encara avui en dia a molts indrets del món. En els darrers anys els drets LGTBIQ estan essent reconeguts en molts països (principalment del món occidental), la qual cosa no vol dir que s'hagi acabat amb els prejudicis i les actituds fòbiques contra aquests col·lectius.

Precisament la pel·lícula ens presenta aquesta situació en un país, Suècia, que és dels més avançats pel que fa a l'alliberament sexual. Explica la història de l'Agnes, una noia de 16 anys que se sent *diferent* i a la qual el seu entorn també titlla de *rara*, fins i tot abans que la seva orientació sexual surti a la llum. Tant pel fet de ser forastera com pel seu caràcter introvertit, es troba que els companys i les companyes de l'institut li fan *bullying* i la marginen completament. Un cop es destapa el seu lesbianisme, el *bullying* esdevé més evident i es produeix de forma sistemàtica.

En aquest sentit, la pel·lícula ofereix un retrat força cru i molt crític de la vida i les relacions entre adolescents. Per començar, presenta una joventut desesperada que mata l'avorriment d'una petita ciutat perduda de Suècia amb desenfrenament etílic i sexual. En hora serena, no passen de jugar al bingo davant un programa de televisió per a gent gran. Les seves aspiracions de futur són d'allò més poc estimulants: en una conversa sobre el tema, els dos nois protagonistes diuen que van per mecànic l'un i per electricista l'altre; i la germana gran de l'Elin comenta que vol ser per perruquera o cuidadora d'infants.

La submissió als rols i estereotips de gènere es manifesta també

*La pel·lícula **Fucking Åmål** proposa una reflexió sobre les actituds i els prejudicis que dificulten l'acceptació de les persones homosexuals a la societat. Planteja el tema en l'etapa de l'adolescència, l'edat en la qual els nois i les noies comencen a definir la seva orientació sexual i a manifestar-la.*

2. LA PEL·LÍCULA

en una conversa, en la qual el *guapetó* Markus diu: "Les noies no enteneu de tecnologia, ni de cotxes, ni d'esports, ni de porno. El que us agrada és el maquillatge, l'aspecte, els vestits, pintar-vos, posar-vos guapes i coses així". La resta sembla assentir o resignar-se a la situació, com és el cas d'en Johan, un noi de 17 anys incapaç de ni tan sols portar la relació amb la seva estimada Elin, de 14.

Aquest retrat d'adolescents esclaus d'un ambient cultural alienant queda de manifest en una altra escena molt significativa. En un joc de carrer amb la seva germana petita Elin, la Jessica verbalitza les idees, pors i fantasies que ocupen la seva ment. Associa de manera automàtica la lletra A als termes *acne*, *avortament*, *alcohol*, *anorèxia* i *anormal*. Així es posa en evidència quin és l'imaginari que domina la visió de la vida d'un bon gruix de les noies adolescents d'Åmål.

La imatge despietada de la pubertat es completa amb la conversa on l'Elin i la Jessica s'expliquen el comportament sexual dels seus xicots, completament insatisfactori per a elles, però que assumeixen com a acceptable des del seu rol de dones dependents dels *mascles*. Això és el que acata la Jessica perquè és incapaç de veure-hi més enllà. L'Elin sí que reacciona, perquè precisament la relació sexual insatisfactòria que té amb en Johan l'empeny a acceptar que qui l'atrau vertaderament és l'Agnes.

Si la trama gira al voltant dels problemes d'adaptació de l'Agnes, és l'Elin qui encarna el conflicte principal de la pel·lícula: sobreposar-se als prejudicis que li imposa l'entorn i que li impedeixen assumir la seva atracció cap a una altra noia. En un primer moment, la pugna interna la fa allunyar-se de l'Agnes i fins i tot rebutjar la relació d'amistat i de comprensió mútua que començaven a tenir. L'Elin té molt interioritzat el seu paper de tia bona trenca cors dels nois i li fa por enfrontar-se als prejudicis homòfobs del context d'Åmål. Per això es deixa anar a una relació que no desitja (amb en Johan), i segueix el joc frívol de la germana i de la colla d'amigues de l'institut. Però poc a poc el seu instint i el seu jo vertader van emergint: rebat els criteris masculistes dels nois, trenca amb el xicot per qui no sent pràcticament res i, finalment, surt de l'armari (significativament, del lavabo) de la mà de l'Agnes, caminant orgullosa, davant de tots els seus companys i companyes de l'institut.

En relació al fenomen de la diferència, la pel·lícula presenta una situació controvertida. L'única relació que l'Agnes té a l'institut és amb la Viktoria, una noia amb diversitat funcional que va amb cadira de rodes. El guió ho planteja com si les persones diferents i estigmatitzades per la resta s'atraguessin entre si i no tinguessin

*Si la trama de **Fucking Åmål** gira al voltant dels problemes d'adaptació de l'Agnes, és l'Elin qui encarna el conflicte principal de la pel·lícula: sobreposar-se als prejudicis que li imposa l'entorn i que li impedeixen assumir la seva atracció cap a una altra noia.*

2. LA PEL·LÍCULA

més remei que congeniar, com a únic consol a la marginació que pateixen. Però aquesta relació no és satisfactòria per a cap de les dues i, en un moment de gran tensió, l'Agnes menysprea i humilia la Viktoria qui, dies després, se'n venjarà.

2.4. Qüestions a observar per a una millor comprensió

El període de desenvolupament de la pubertat és força imprecís. L'Organització Mundial de la Salut (OMS) defineix dos períodes de l'adolescència: una primerenca, entre els 10 i els 15 anys, i una tardana, entre els 15 i els 19 anys. En aquesta etapa, els nois i les noies viuen un seguit de transformacions fisiològiques i psicològiques que són determinants en la formació del seu caràcter i la seva personalitat. Potser una de les més importants sigui la concreció de la seva identitat de gènere i orientació sexual. Es tracta de dues qüestions ben diferents: amb quin gènere s'identifica més cada persona, i per quin gènere se sent atreta.

Aquest procés està farcit d'entrebancs que provoquen confusió i inestabilitat en els nois i les noies. Per un costat, s'experimenten sensacions íntimes noves i desconegudes, difícils de conceptualitzar i, per tant, de comunicar, de comentar, de parlar amb altres. D'altra banda, un conglomerat de condicionants socials (moral, religió, tradició familiar, cultura mediàtica, relacions d'amistat) coarten la manifestació de la personalitat emergent.

Si l'expressió del desig ja és complicada per a les persones que es poden incloure en el patró heterosexual dominant, ho és encara més per aquelles que no hi encaixen o es posicionen en els marges. Per als i les adolescents que se senten [homosexuals](#), [transsexuals](#) o [transgènere](#), [bisexuals](#), [intersexuals](#) o bé [queer](#), la pressió de l'entorn és molt condicionant i això fa que acostumin a retraure i a amagar la seva libido durant aquest període. Aquesta autocensura té greus conseqüències en la formació del seu caràcter en un moment determinant per al desenvolupament de la personalitat. També es constata estadísticament en termes d'inadaptabilitat.

Malauradament, els temors que habiten el col·lectiu LGTBIQ no són infundats, ni tampoc paranoies de les persones afectades, sinó que corresponen a estadístiques d'assetjaments i discriminacions reals. Enmig d'aquest context, els i les adolescents amb una identitat de gènere i/o una orientació sexual diferent a la [heteronormativa](#) són conscients que poden patir (o bé directament ja pateixen) tot tipus d'incomprensions i expressions de *bullying* per part del seu entorn més immediat. Corren fins i tot el risc d'avergonyir-se de ser com són i d'haver d'amagar els seus sentiments, de claudicar a la identitat que

estan configurant i que precisament necessita cura i empatia. Tot això tenint en compte que els i les joves són *diferents* sempre i es troben d'alguna manera dins la diversitat d'eleccions a l'hora construir la seva identitat de gènere i/o sexual.

Un 45% dels nois i un 20% de les noies homosexuals són víctimes d'agressions físiques o psicològiques durant l'etapa d'educació secundària. L'índex de suïcidi de joves LGTBQ és de dos a set cops més gran que d'adolescents heterosexuales.

L'antropòleg i sexòleg nord-americà [Richard R. Troiden](#) va establir el 1981 un esquema que ha esdevingut clàssic sobre els quatre estadis de l'adquisició de la identitat homosexual. Les quatre etapes són:

- I. Sensibilització. Es dona abans de la pubertat. L'infant es percep diferent d'aquells o aquelles del seu mateix sexe, però no sap perquè.
- II. Confusió. L'infant percep sentiments i conductes que el confonen, que li creen incertesa sobre la seva orientació sexual. Alguns fan com que les ignoren, o pensen que és temporal i que ja passarà. Altres busquen ajuda, altres s'aïllen.
- III. Assumpció de la identitat. L'adolescent admet l'orientació homosexual i la discuteix en el seu cercle de major confiança, habitualment amb les amistats abans que amb la família. És el que popularment se'n diu *sortir de l'armari*. Aquesta etapa es pot donar en l'adolescència, però hi ha persones a qui costa anys superar-la.
- IV. Compromís. La persona que se sent homosexual accepta i desenvolupa la seva identitat de gènere i sexual en tots els camps de la seva vida, amb la qual cosa se sent auto-realitzada, satisfeta i feliç.

A la pel·lícula trobem a l'Agnes entre els estadis II i III, mentre que l'Elin ha de recórrer els tres primers d'una tirada. El fet que aconseguixin fer el traspàs d'un estadi a l'altre i que no neguin l'orientació sexual que les fa sentir bé ni a si mateixes ni a l'entorn fa possible que totes dues *surtin de l'armari* (del lavabo, al film) juntes i orgulloses a l'escena final.

Des del punt de vista dels drets, cal dir que la Declaració Universal dels Drets Humans (1948) no fa esment cap esment precís a les persones LGTBQ. Per això al 2006 un grup de persones expertes, sota l'empareda de l'ONU, va redactar un document amb 29 principis per integrar els drets de les persones amb identitat de gènere i/o orientació sexual diversa al marc legislatiu internacional sobre drets humans. El document es titula [Principis de Yogyakarta. Principis sobre l'aplicació de la legislació internacional de drets humans amb relació a l'orientació sexual i la identitat de gènere](#). Aquests principis no han estat

Els i les adolescents amb una identitat de gènere i/o una orientació sexual diferent a la heteronormativa són conscients que poden patir (o bé directament ja pateixen) tot tipus d'incomprensions i expressions de bullying per part del seu entorn més immediat. Corren fins i tot el risc d'avergonyir-se de ser com són i d'haver d'amagar els seus sentiments, de claudicar a la identitat que estan configurant i que precisament necessita cura i empatia.

2. LA PEL·LÍCULA

integrats en cap tractat de l'ONU, perquè una gran part de països com ara el Vaticà, la majoria de la Conferència Islàmica, Rússia i la Xina hi estan en contra.

De totes maneres, els Principis de Yogyakarta han representat un gran impuls per a iniciatives legals en reconeixement dels col·lectius LGTBQI arreu del món. D'aquí emanen legislacions estatals com ara les lleis de reconeixement del matrimoni homosexual o dels drets específics de les persones transsexuals, les quals poc a poc es van implantant als diferents països.

2.5 Informacions d'interès sobre la pel·lícula

Fucking Åmål es el primer llargmetratge del director [Lukas Moodysson](#), que anteriorment tan sols havia realitzat tres curts. També havia escrit contes i novel·les, i el talent d'escriptor es pot percebre en el guió de la pel·lícula, també obra de Moodysson. Destaca la versemblança de les situacions i la vivacitat dels diàlegs, que donen al film un tractament realista, molt proper al documental. No és d'estranyar que el gran mestre del cinema suec (i mundial), [Ingmar Bergman](#), que donava tanta importància a l'escriptura dels guions a les seves pel·lícules, qualificés la de Moodysson com "la primera obra mestra d'un jove mestre".

De fet, es pot veure una certa estela bergmaniana a la pel·lícula, en concret en la cruesa de certs diàlegs. La humiliació verbal de l'Agnes a la Viktoria o la bronca que esbotza a la seva mare després que aquesta li tafanegi l'ordinador recorden les gèlides i inhumanes discussions matrimonials que Bergman ha recreat en films com *Crits i murmuris* (1972), *Secrets d'un matrimoni* (1974) o *Fanny i Alexander* (1982), entre tantes altres. Són converses d'una fredor sentimental que, en reproduir-se a ***Fucking Åmål***, permet pensar que no sigui un tret del caràcter suec, no exclusiu de Bergman, a qui tant se li ha retret.

Moodysson reforça la sensació de realisme amb una posada en escena molt natural, amb un rodatge bàsicament d'interiors (en cases i espais reals) sense gaire (o cap) reforç d'il·luminació, amb una ambientació i caracterització plenament creïbles, etc. També va comptar amb la participació d'actrius i actors no professionals o amb molt poca experiència, però que interpreten magníficament els papers encomanats. Cal dir que Lukas Moodysson va fer *de la necessitat una virtut*, ja que la utilització de recursos naturals venia forçada pel baix pressupost de la producció.

El director de ***Fucking Åmål*** ens apropa contínuament als protagonistes de la història, amb profusió de primers plans (tret també característic de l'estil de Bergman). Els retrats (individuals,

*De ***Fucking Åmål*** destaca la versemblança de les situacions i la vivacitat dels diàlegs, que donen al film un tractament realista, molt proper al documental. No és d'estranyar que el gran mestre del cinema suec (i mundial), Ingmar Bergman, que donava tanta importància a l'escriptura dels guions a les seves pel·lícules, qualificés la de Moodysson com "la primera obra mestra d'un jove mestre".*

2. LA PEL·LÍCULA

però també els de tipus col·lectiu) defugen el fals dramatisme i el sensacionalisme. Malgrat la cruesa amb què Moddysson tracta als seus protagonistes, la mirada que n'elabora és neta i evita els judicis de valor.

La direcció és força dinàmica, amb una càmera en constant moviment, la qual cosa contribueix a integrar el públic en la tensió de l'escena, que sempre comporta dramatisme. Al mateix temps, usa un llenguatge amb el qual els i les joves sintonitzen fàcilment.

La música juga un paper important al llarg de tot el film. La banda sonora fou seleccionada pel membre masculí del famós duo [Roxette](#), [Per Gessle](#). Inclou èxits juvenils suecs de l'època, a més algun clàssic del pop anglosaxó com ara la famosa [I Want to Know What Love Is](#), de [Foreigner](#), que reforça emocionalment l'escena clau en la qual les dues noies es besen (sincerament) per primer cop.

Quan es va estrenar, el film **Fucking Åmål** va tenir un gran impacte i una forta repercussió a Suècia. Va ser la segona pel·lícula amb més públic de l'any 1998-99, tan sols superada per *Titànic*.

Com a anècdota, la ciutat d'Åmål es va oposar a què l'òpera prima de Moddysson portés aquest títol (literalment, *La fotuda Åmål* o *La merda d'Åmål*). Per això el film va haver de rodar-se en una altra ciutat propera. Tot i que hi ha ben pocs exteriors que es puguin reconèixer, l'èxit internacional de la pel·lícula va potenciar l'atractiu turístic de la zona. Fins i tot es va arribar a crear un festival de música pop que porta el nom de *Festival Fucking Åmål*.

Fucking Åmål és l'obra cinematogràfica situada al lloc número 1 de la llista *Les 10 millors pel·lícules lèsbiques* del web [LGTBIQ Autostraddle](#), un dels referents a Internet més importants per al col·lectiu lèsbic. També el *British Film Institute* la té entre les 10 primeres pel·lícules de la seva llista de *Les 50 pel·lícules a veure cap als 14 anys*.

En el seu moment, o sigui, 20 anys enrere, la pel·lícula va recollir nombrosos premis a festivals escandinaus i d'arreu del món. Ente tots els que se li van atorgar, destaquen aquests guardons: Millor pel·lícula, director, actrius i guió als Premis *Guldbagge* (Suècia), 1998; Premi Especial del Jurat, Premi del Públic i Premi Don Quixot al Festival Internacional de Cinema Karlovy Vary (República Txeca), 1999; *Lluna de València* al Millor llargmetratge (ex-aequo) a la Mostra de Cinema Jove de València, 1999; Millor pel·lícula al Premi Teddy per a films LGBT del Festival de Cinema de Berlin, 1999; i nominació a la Millor pel·lícula en els Premis del Cinema Europeu, 1999.

*El director de **Fucking Åmål** ens apropa contínuament als protagonistes de la història, amb profusió de primers plans (tret també característic de l'estil de Bergman). Els retrats (individuals, però també els de tipus col·lectiu) defugen el fals dramatisme i el sensacionalisme. Malgrat la cruesa amb què Moddysson tracta als seus protagonistes, la mirada que n'elabora és neta i evita els judicis de valor.*

3. PROPOSTA PEDAGÒGICA

3.1. Plantejament general

La seqüència didàctica que proposem al voltant de la pel·lícula **Fucking Åmål** es conforma de cinc moments educatius complementaris:

1. Activitat prèvia a l'aula (1 hora).
2. Anada al cinema per participar a la sessió de projecció.
3. Activitat de creació a l'aula (entre 1 hora i 6 hores, com a màxim).
4. Acció de compartir al [Blog](#) les creacions de cada grup classe.
5. Possibles interaccions de l'alumnat a casa, amb la comunitat educativa i l'entorn.

3.2. Per anar al cinema

Abans d'anar al cinema amb el vostre grup classe, us suggerim portar a terme una activitat a l'aula d'una hora de durada. Us proposem dos enfocaments per triar el que més us convingui o bé idear-ne un altre:

1. Pluja d'idees i creació d'un joc de rols

L'activitat s'inicia amb una pluja d'idees sobre les concepcions prèvies de l'alumnat al voltant d'alguns dels temes centrals de la pel·lícula **Fucking Åmål**:

1. Com es configura la nostra identitat de gènere?
2. Què significa que cadascú de nosaltres pot escollir la seva orientació sexual?
3. Què podem fer per evitar situacions de *bullying* contra els i les joves que no es decanten per l'opció heterosexual, que és la dominant a la nostra cultura?
4. Com hi ajuden el respecte a la diferència i la convivència en la diversitat?

S'aconsella anar recollint a la pissarra tot el que surti. Per exemple, va bé que ho faci un/a alumne/a diferent cada cop que s'obri un tema. Cal apuntar almenys una aportació de cada alumne/a (10'). Un cop anotades totes les contribucions i encara amb el gran grup, convé fer una pausa per reagrupar-les per temes (5').

Tot seguit, arriba el moment d'organitzar el grup classe en cinc o sis equips el més equitatiu possible per a facilitar el treball

1. Com es configura la nostra identitat de gènere?

2. Què significa que cadascú de nosaltres pot escollir la seva orientació sexual?

3. Què podem fer per evitar situacions de *bullying* contra els i les joves que no es decanten per l'opció heterosexual, que és la dominant a la nostra cultura?

4. Com hi ajuden el respecte a la diferència i la convivència en la diversitat?

3. PROPOSTA PEDAGÒGICA

conjunt. Cada subgrup tria un dels temes que hagi sortit de la pluja d'idees i se centrarà a desenvolupar-lo (10'). Quan cada equip té clar quina temàtica vol treballar, el professorat els proposa que ara s'inventin un personatge (un noi o una noia) que es trobi immers en el tema triat. Han de fer-ho comptant amb idees de tots i totes.

Per a cada protagonista del joc de rols, primer hauran de definir la seva situació i després establir a quin repte s'enfronta el personatge. D'aquesta manera, cada subgrup elaborarà el perfil del seu personatge, i entre tots i totes dissenyaran un joc de rols (20').

En acabar l'activitat convé fer una reflexió de tancament que es troba explicada en el [punt 3 d'aquest apartat](#).

2. Dinàmica de frases provocadores

Es tracta d'una dinàmica basada en l'acció i el moviment dels i les participants que serveix per motivar la reflexió sobre les qüestions plantejades. Cal disposar d'un espai lliure d'obstacles per facilitar la mobilitat, dues cartolines grans penjades als dos extrems de l'espai (una diu 100% d'acord i l'altra 100% en desacord), i les frases provocadores apuntades en cartolines per separat.

Com a frases provocadores al voltant de la pel·lícula **Fucking Åmål**, us proposem:

1. Als passadissos no fem brega, són només bromes.
2. No s'ho pot agafar malament, només li diem com és!
3. És impossible que una noia a qui li agraden els nois de cop estigui colada per una noia.
4. L'institut és un espai dur per definir la teva orientació sexual.

Però també en podeu fer servir només tres o aportar-ne alguna altra i canviar-la. Per començar la sessió, el professorat fa una presentació de la dinàmica i contextualitza la pel·lícula **Fucking Åmål** (5').

Tothom està dret, el professorat procedeix a llegir i mostrar la primera frase provocadora, i l'alumnat se situa a l'espai seguint l'eix: estic 100% d'acord o estic 100% en desacord. És possible que hi hagi alumnes que estiguin parcialment d'acord, llavors s'hauran de situar pel mig, cadascú en funció del seu grau d'acord o desacord. Quan tothom ha trobat el seu lloc en base a la primera frase, comença el debat: qui s'hagi posicionat en contra ha d'intentar convèncer l'alumnat a favor i viceversa. També convé que prenguin la paraula els i les alumnes situats al mig (10').

L'objectiu tant d'una opció com de l'altra és situar el context de la pel·lícula i els drets a treballar, per preparar l'anada al cinema entre tots i totes.

1. Als passadissos no fem brega, són només bromes.
2. No s'ho pot agafar malament, només li diem com és!
3. És impossible que una noia a qui li agraden els nois de cop estigui colada per una noia.
4. L'institut és un espai dur per definir la teva orientació sexual.

Amb cada frase, el professorat hauria d'apuntar tant la disposició general (nombre i percentatges aproximats de la situació de l'alumnat) com també les opinions que surten durant el debat. Abans de passar a la següent, es recomana fer un resum en un minut del debat generat.

És important dedicar uns 12' minuts a cada frase provocadora, des de l'enunciat fins a les conclusions passant per la disposició de l'alumnat en l'espai i el debat. Això vol dir una dedicació total de 48' per a totes quatre. Si no es disposa d'aquest temps, es poden triar tres de les frases.

3. En acabar l'activitat

Després de portar a terme l'activitat escollida convé fer una reflexió de tancament. Aquesta pot servir per estructurar el contingut de l'aportació que realitzarà cada grup classe a la sala de cinema. Per tant, cal seleccionar dos portaveus, preferiblement un noi i una noia (10'). Al final de la sessió, és recomanable que el professorat presenti la sinopsi i el [tràiler](#) del film **Fucking Åmål** (5').

L'objectiu tant d'una opció com de l'altra és situar el context de la pel·lícula i els drets a treballar, per preparar l'anada al cinema entre tots i totes. Així mateix, és una bona oportunitat per extreure els elements claus que, en veu de dos portaveus, cada grup classe aportarà a la posada en comú.

3.3. Del cinema a l'aula

Les nostres orientacions sexuals són diverses!

Després d'anar a veure la pel·lícula, proposem portar a terme una activitat de creació a l'aula que es basa a subdividir el grup classe en quatre equips de treball. El punt de partida és que cada subgrup triï i tracti algun aspecte dels drets dels infants que han sortit reflectits a **Fucking Åmål**:

1. Dret dels infants a no sentir-se menystinguts, que no els siguin manllevats ni l'honor ni la dignitat ni la llibertat a una vida pròpia.
2. Dret dels infants que els sigui respectada la seva orientació sexual.
3. Dret dels infants a relacionar-se lliurement, sense ser prejutjats per les seves condicions particulars.

Us suggerim que cada equip acabi plasmant la defensa del seu tema en forma d'espot de campanya de sensibilització, que podria concretar-se en un cartell, una peça d'àudio o un vídeo.

*Després de fer l'activitat escollida convé fer una reflexió de tancament. Aquesta pot servir per estructurar el contingut de l'aportació que farà cada grup classe a la sala de cinema. Al final de la sessió, el professorat pot presentar la sinopsi i el [tràiler](#) del film **Fucking Åmål**.*

3. PROPOSTA PEDAGÒGICA

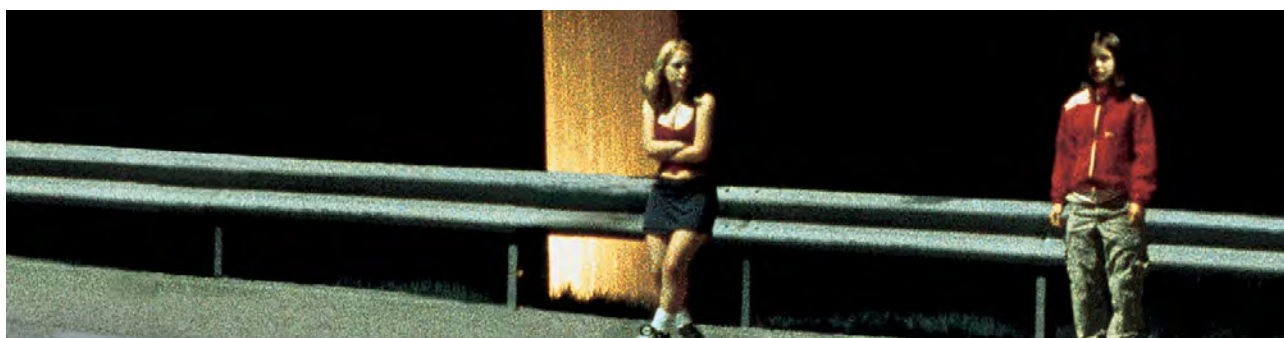
En un primer moment, cada grup trasllada les seqüències clau de la pel·lícula **Fucking Åmål** a possibles situacions que vulguin reflectir en la seva creació final. Tot seguit, cada equip fa una immersió en el significat dels aspectes triats sobre els drets dels infants a veure respectada la seva individualitat i a conviure en la diversitat: pensa i defineix un eslògan de campanya per defensar-los. Un cop acotat l'eslògan, arriba el moment d'escollir amb quin format treballar la campanya: cartell, peça d'àudio o vídeo.

Per als cartells, es pot fer servir un full DIN-A3 o bé una cartolina. Després caldrà fotografiar-los o bé escanejar-los abans de compartir-los al [Blog](#). Els cartells es poden treballar amb la tècnica plàstica que es consideri més adient. En el cas de les peces d'àudio o els vídeos, es recomana fer servir un dispositiu mòbil accessible (telèfon, tauleta, càmera, etc.). La gravació anirà bé plantejar-la en fals directe (tot seguit) o bé gravant fent servir la pausa.

Per publicar-les al [Blog](#), es pot triar entre enviar per separat les campanyes de sensibilització dels equips de cada grup classe o bé ajuntar-les totes en una sola presentació en format digital.

És possible desenvolupar aquesta activitat en una sola sessió d'una hora de classe si prèviament s'organitzen els equips, es tria quina temàtica tracta cadascun i s'orienten els temes amb les qüestions sorgides en el visionat del film i la posada en comú. Aleshores es pot dedicar la meitat de la sessió a què els quatre subgrups dissenyin les campanyes de sensibilització i l'altra meitat a realitzar cada una de les creacions, bé sigui en forma de cartell, peça d'àudio o vídeo.

Si es pot organitzar, recomanem que l'activitat de creació a l'aula agafi un tractament més transversal al currículum i es pugui desplegar en diverses sessions. La durada ideal és entre un mínim de tres i un màxim de sis hores lectives. Així es dóna pes als drets a treballar i l'anàlisi del film, la reflexió individual i col·lectiva, l'elaboració i posada en comú de les creacions en grup, i la recollida d'idees al llarg del procés.

QUADRE RESUM: DEL CINEMA A L'AULA*

DURADA	PROCEDIMENTS	CONTINGUTS
1 hora	Creació dels subgrups i distribució de tasques. Explicació de l'activitat de creació d'una campanya de sensibilització.	Cada grup tria el tema que vol explorar i relaciona les escenes de la pel·lícula amb les situacions o qüestions a tractar.
1 hora	Treball per equips. Reflexió per crear un punt de vista sobre el tema escollit. Tria del format de la campanya.	Pluja d'idees i elaboració de l'eslògan. Pros i contres de cada possible format: cartell, peça d'àudio o vídeo.
1 a 2 hores	Treball per equips per concebre l'eslògan i definir el format final de l'espot de campanya (cartell, peça d'àudio o vídeo).	Definició i disseny de l'eslògan definitiu i també de la producció final de la campanya de sensibilització.
1 a 2 hores	Treball per equips per elaborar l'espot de la campanya de sensibilització dissenyada. Presentació de cada creació al grup classe.	Realització del cartell, la peça d'àudio o el vídeo que plasma la campanya. Preparació de cada presentació.

*Aquesta activitat es pot fer en una sola sessió, però es proposa un desplegament més minuciós per aprofundir en els drets a treballar a l'aula.

3.4. De l'aula al món

Un cop realitzada l'activitat de creació a l'aula i enviats els resultats per publicar-los al [Blog del Cicle de Cinema dels Drets dels Infants](#), us suggerim alguna petita acció per portar a terme en col·laboració amb les famílies del vostre alumnat. L'objectiu és connectar els aprenentatges i l'experiència viscuda amb la vida quotidiana i la immersió en l'entorn.

1. Cercar i portar a classe fotografies o il·lustracions de situacions referides al respecte de cada individualitat i a la convivència en la diversitat.
2. Aportar un parell d'idees comentades a casa sobre quines necessitats tenim els infants de la nostra edat per sentir-nos bé i acceptats amb les nostres particularitats.
3. Compartir a l'aula llibres de la biblioteca de casa relacionats amb la temàtica **A Barcelona convivim en la diversitat**.

Si és possible, us aconsellem que visiteu amb l'alumnat l'apartat [Creacions escolars del Blog](#) i proposeu a les famílies entrar-hi.

3.5. Recull de creacions escolars

Un cop finalitzada l'activitat creativa a l'aula, cada grup classe ens farà arribar les creacions dels seus subgrups de treball per email, Dropbox, WeTransfer o similar. Així anirem organitzant els resultats aportats per part de cada escola i els compartirem al [Blog del Cicle de Cinema dels Drets dels Infants](#).

Des de l'apartat [Creacions escolars](#), podreu accedir tant als vostres treballs de creació com als de la resta d'escoles participants, que estaran organitzats per nivells educatius.

Per a qualsevol dubte, podeu contactar-nos a teleduca@teleduca.org o bé al telèfon 93 450 98 26.

3.6. Qüestionari d'avaluació per al professorat

Quan ja hàgiu portat a terme amb l'alumnat totes les passes de la seqüència didàctica plantejada, us enviarem per correu electrònic un qüestionari d'avaluació que podreu omplir directament en línia. Per a qualsevol dubte, podeu contactar-nos a teleduca@teleduca.org o bé al telèfon 93 450 98 26.

Us agraïm la vostra col·laboració en acompanyar el treball reflexiu i creatiu dels drets dels infants als centres escolars i esperem les vostres aportacions per anar millorant any rere any.

L'objectiu és connectar els aprenentatges i l'experiència viscuda amb la vida quotidiana i la immersió en l'entorn.

1. Cercar i portar a classe fotografies o il·lustracions de situacions referides al respecte de cada individualitat i a la convivència en la diversitat.

2. Aportar un parell d'idees comentades a casa sobre quines necessitats tenim els infants de la nostra edat per sentir-nos bé i acceptats amb les nostres particularitats.

3. Compartir a l'aula llibres de la biblioteca de casa relacionats amb la temàtica **A Barcelona convivim en la diversitat**.

4. MATERIAL COMPLEMENTARI

4.1. Enllaços d'interès

- [Blog del Cicle de Cinema dels Drets dels Infants](#)
- [Web d'Infància de l'Ajuntament de Barcelona](#)

Textos legislatius a Drets Socials de l'Ajuntament de Barcelona (lectura fàcil):

- [Declaració Universal dels Drets Humans](#)
- [Convenció sobre els Drets de l'Infant](#)
- [Carta de Ciutadania. Carta de drets i deures de Barcelona](#)

Altres:

- Canal de YouTube del programa [Oh My Goig!](#) de Betevé
- Curt [Stand Up](#) d'Anna Rodgers i Aoife Kelleher (Irlanda, 2011)
- [Children](#), migmetratge de Terence Davis (Regne Unit, 1976)
- [Derechos humanos y diversidad afectivo-sexual](#) (Amnistia Internacional)
- [Diccionari LGBT](#) de TermCat (2018)
- [El sexe de l'Àngels. Recursos per a l'educació amb perspectiva de gènere i LGTB](#) (Barcelona, 2011)
- [Pla Municipal per la Diversitat Sexual i de Gènere. Mesures per a la Igualtat LGTB!](#) (Barcelona, 2016)
- [Nacidos libres e iguales](#). Publicació de l'ONU sobre orientació sexual i identitat de gènere (Nova York i Ginebra, 2012)

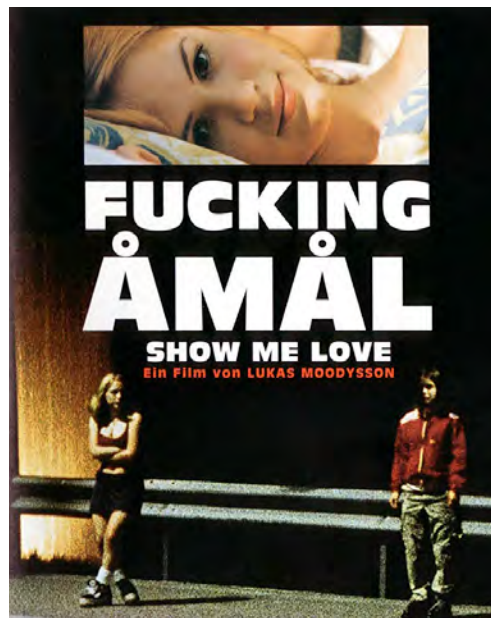
4.2. Bibliografia i filmografia

Bibliografia

- Brenot, Ph. (2005). *El diari de l'Artur i la Cloe*. Barcelona: Gedisa
- Lienas, G. (2004). *El diario rojo de Carlota*. Barcelona: Planeta
- Martín, A. i Ribera, J. (2004). *El diario rojo de Flanagan*. Barcelona: Planeta

Filmografia

- [Gabrielle](#). Louise Archambault (dir.). Canadà, 2013
- [Guillaume y los chicos, ja la mesa!](#) Guillaume Gallienne (dir.). França, 2013
- [Kråmpack](#). Cesc Gay (dir.). Catalunya, 2000
- [Los juncos salvajes](#). André Techiné (dir.). França, 1994
- [Tres generaciones](#). Gaby Dellal (dir.). EUA, 2015
- [XXY](#). Lucía Puenzo (dir.). Argentina, 2007

Material didàctic elaborat per
Teleduca. Educació i Comunicació